

Gedempte Oude Gracht 114

De Zwarte Hond

De Gedempte Oude Gracht is lang onderdeel geweest van de verdediging van Haarlem. Wanneer de gracht precies is ontstaan, is niet bekend. Toch is zij al heel oud en waarschijnlijk al gegraven toen Haarlem in 1245 stadsrechten kreeg. Samen met de hoge stadsmuur beschermde zij de stad tegen aanvallen van buitenaf. Tot aan het begin van de 15de eeuw vormde de gracht de zuid- en zuidwestelijke stadsrand. Daarna volgde stadsuitbreiding en werden nieuwe muren en grachten gegraven. Daarmee kwam de gracht geheel binnen de nieuwe stadsmuren te liggen en diende zij nog als waterleverancier en vaarweg. Bij waterleverancier moet je ook denken aan bluswater. De stad was als de dood voor brand, wat door de houten huizen en veelal rieten daken makkelijk kon leiden tot een catastrofe. Waarschijnlijk kreeg de gracht toen ook de naam Oude Gracht. Ook kon het deel waar de muur had gestaan voor huizenbouw worden gebruikt en nu natuurlijk ook aan de andere kant, waar nog geen bebouwing was (de huidige even nummers, waaronder 114).

In de 18de eeuw had de Oude Gracht een woonkarakter gekregen. De meeste vervuilende bedrijven als lakenververijen en bierbrouwerijen waren verdwenen.

De drooglegging van de Haarlemmermeer in 1855 leidde er toe dat de waterdoorstroming van onder andere de Oude Gracht vrijwel tot stilstand kwam. Dat veroorzaakte vooral in de zomer een vreselijke stank. De bewoners klaagden daar natuurlijk over en met hun grote huizen en belangrijke functies hadden ze heel wat in de melk te brokkelen. Ze kregen hun zin in 1859 met de demping van de gracht. Een wel heel rigoureuze oplossing om van de stank af te komen. De Oude Gracht kreeg daarmee een nieuwe naam: "De Gedempte Oude Gracht".

De gevel van nummer 114 is in al die tijd veel veranderd. Nu zie je een klokgevel, maar oorspronkelijk was het een trapgevel. Eigenlijk zijn van de originele bouw alleen de twee leeuwenmaskers over met het "Anno" en het jaartal van de bouw: "1609". Tussen de twee leeuwenmaskers zou nog een gevelsteen hebben gezeten waarnaar het huis werd vernoemd: "De Swarte Hond". Deze steen is helaas al heel lang verdwenen.

De leeuwenmaskers zijn in 2019 nog opgeknapt.

Het huis is lange tijd als woonhuis in gebruik geweest. Pas in 1939 werd de onderpui gewijzigd

om er een winkel in te beginnen.

Meer bijzonderheden zijn te vinden in het boek "Gevelstenen van Haarlem" geschreven door Peter van Graafeiland en Theo Bottelier. Peter van Graafeiland is bezig een vernieuwde versie voor te bereiden.

Bron: Noord Hollands Archief

Oude Gebouwen in Haarlem – J.A.G. van der Steur (1907)